

Türk Tabipleri Birliği

— Turkish Medical Association —

PANDEMİ BÜLTENİ #13

OKULLAR AÇILIRKEN

COVID-19 pandemisi yaklaşık bir buçuk yıldır tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Pandeminin ilk dönemindeki belirsizlikler giderildikten sonra tüm dünyada ve ülkemizde önlemler ile kısmi düzenlemeler sürecine gidilmiştir. Bu süreçte birçok ülkede uygulanabilmesine rağmen ülkemizde ne yazık ki kesintisiz, yüz yüze eğitime geçilememiştir.

Yüz yüze ve tam zamanlı eğitim her yaştan öğrenci için esastır ve devam etmesi için tüm olanaklar seferber edilmelidir. [Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölgesi \(DSÖ Avrupa\)](#), Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF) ve [Avrupa Hastalık Kontrol Dairesi \(ECDC\)](#) gibi uluslararası otoritelerin bu konudaki önerileri nettir: Okulların açılması için gerekli önlemler alınmak koşuluyla; vaka sayılarının belirli bir düzeye gelmesi ya da aşılama oranlarının artması beklenmemelidir.

Ülkemizdeki 18 milyon çocuk ve gencin (üniversitelerle birlikte 24 milyon) bir buçuk senedir düzenli eğitime erişemediği gerçeğiyle, Eylül 2021’de okulların tüm kademeleriyle, mümkün olan en fazla gün yüz yüze eğitime açılması ve eğitim dönemi boyunca açık tutulması elzemdir. Okullarda alınacak önlemler için fiziki şartlara yönelik yatırımlar ve hazırlıkların yapılması; eğitim emekçilerinin sosyoekonomik olarak desteklenmesi gerekir. Yüz yüze eğitimin aksaması durumunda 18 milyon çocuk ve gencin kayıpları derinleşecek, sosyoekonomik gruplar arasındaki uçurum daha da açılacak, iki kuşak kaybedilecektir.

Eylül ayında okullarda başlayacak yüz yüze eğitimin devamlılığının sağlanması için gerekli tüm önlemlerin alınmasının Sağlık Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı’nın yükümlülüğünde olduğunu bir kez daha vurgulamak isteriz.

Yüz yüze eğitimin bir buçuk senedir kaldırılmış olması çocuklara, gençlere, kadınlara ve kırılgan gruplara büyük zarar [vermiştir](#). Çocukların ve gençlerin zihinsel, sosyal ve bedensel gelişimlerinde geri dönüşü olmayan kayıplar yaşanmıştır. Okullarla ilgili belirsizlikler hem öğrenci hem veli düzeyinde kaygıları artırmış, çocuk depresyonlarında bariz artış görülmüştür. Lise çağlarında anlamsızlık, bağlanamama, kimlik oluşturmada sıkıntılar ortaya çıkmıştır. Çocukların büyük bir kısmında uykuya dalma güçlüğü, kâbus görme veya sık uyanma, karın ağrısı, baş ağrısı ve endişe görülmüştür. Çocukların çoğunun öncesine göre daha çabuk öfkelenediği ve ebeveynlerin de çoğu zaman çocukların ödev ve online ders gibi görevlerine karşı

Türk Tabipleri Birliği

— Turkish Medical Association —

isteksiz oldukları belirtilmiş, ayrıca çocuk gelişiminde önemli bir basamak olan sorumluluk almayı destekleyen derslere çalışıp başarma arzusu hiç kalmamıştır. Pandemi sürecinde yapılan çalışmalara göre çocuklarda ve ergenlerde endişe, depresyon, sinirlilik, dikkat dağınıklığı ve kendine zarar verme davranışlarında artışlar görülmüştür. İnternet bağımlılığı kaçınılmaz internet ve ekran kullanımı nedeniyle daha da artmıştır. Ebeveynlerde tükenmişlik sendromu gelişmiştir. Hem çocuk ve gençlerin hem de ebeveynlerin psikolog ve psikiyatristlere başvurularında ciddi artış gözlenmiştir. Uzaktan eğitim tüm eğitim kazanımlarını karşılayamadığı için çocuk gelişimi ciddi sekteye uğramıştır.

Fiziksel gelişimleri de etkilenen çocukların hareketsizliğe bağlı kas ve kemik kayıpları olmuştur. Obezite ve yarattığı metabolik hastalıklar her geçen gün daha fazla çocuk ve genci etkilemekte ve ileriye yönelik ciddi sağlık sorunlarına zemin oluşturmaktadır. Okul dışında çocukların katılım gösterdikleri sportif ve sanatsal uğraşları içeren kurslar ve atölyeler de kapandığı için çocuklar sadece ekran karşısında ders bekleyen bir konumda kalmışlardır.

Okulların kapalı tutulmasının [toplumsal zararları](#) orta-düşük sosyoekonomik düzeyde olanlarda; yoksullukla boğuşan, ağır yaşam koşullarına mahkum edilen işçiler, işsizler, güvencesiz ve düşük ücretlerle çalışanlar, salgında ücretsiz izne gönderilmek zorunda bırakılanlar, sonrasında işinden olanlar, kırsal bölgede yaşayanlar, korunmasız kalan göçmenler, farklı ana dilleri olanlarda ve desteksiz kalan şiddete maruz kalan kadınların çocuklarında en fazla görülmektedir.

Evde kalmanın çocuklar için riskleri; ağır ihmal, istismar, artan açlık, işçi olarak çalıştırılma, erken yaşta evlendirilme, örgün eğitimden tamamen kopmadır. Okuldan uzak kalan çocukların çalıştırılmasıyla kayıtdışı çalıştırılan çocuk işçi yaralanmalarında da artış görülmüştür. Çocuk istismarı artmakta ve buna karşılık istismarı tespit olanağı azalmaktadır. Okullar hem fiziksel sağlık taramaları, aşıların takibi hem de ihmal ve istismarın ilk belirlenebileceği koruyucu sağlık içerisinde önemli kurumlardandır. Eğitimde cinsiyetler arası eşitsizlik de büyümüştür. Özellikle kız çocuklarının okullaşması ciddi bir seviyede azalmakta ve çocuk yaşta evlilikler çoğalmaktadır. Kız çocuklarında daha fazla olmak üzere okullaşmadaki kazanımlarımız kaybedilmektedir. Okulların kapalı kalması nedeniyle kadın istihdamı azalmış, ekonomik gücü azalan ve bakım yükü artan kadınların maruz kaldığı şiddet artmıştır. Yapılan bir araştırmaya göre çalışan ve çocuğu olan kadınların üçte birinin okulların kapalı olduğu sürede çocukları tek başına evde bıraktıklarını söylemektedir. Çocuklar salgın tedbiri olarak eve kapatılmıştır ancak çalışma şartları pandemiye uygun olmayan işyerlerinde korunmasız şekilde saatlerce çalıştırılan, virüse son derece açık olan ve yaygın şekilde hastalanan işçilerin

Türk Tabipleri Birliği

— Turkish Medical Association —

çocukları geçtiğimiz bir buçuk yılı eğitimden uzak, güvensiz ve riskli bir şekilde geçirmiştir. Okulsuz kalan bu grup çocuklarla sosyoekonomik olarak şanslı düzeydeki çocuklar arasındaki eşitlik dengesi daha da bozulmuştur.

Geçtiğimiz dönemde uygulanmaya çalışılan ama başarısız olunan uzaktan eğitim, yüz yüze eğitimdeki kazanımlarımızı yok etmektedir. Son açıklamalar en az 4 milyon çocuk ve gencin ne uzaktan ne de yüz yüze eğitime erişebildiğini göstermiştir. Erişim sorunlarının ötesinde, “uzaktan eğitim” denen uygulama ile ne eğitim ne de öğretim amacına ulaşılmaktadır. Bu durumun yansımaları Liselere Geçiş Sınavı (LGS) ve Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) gibi ulusal sınavların sonuçlarında da eğitim ve okuldan vazgeçme durumunun artması, tam puan alan öğrenci sayısının azalması, sınav başarıları ve ortalama başarının düşmesi ile açıkça görülmektedir.

Bütün bu veriler ışığında Eylül 2021’de okulların tüm kademelerde mümkün olan en fazla günde sağlıklı bir şekilde yüz yüze eğitime başlaması ve eğitime kesintisiz devam edebilmesi için önümüzdeki haftalar iyi değerlendirilmelidir. Millî Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı’nın okullarda hazırlıkları tamamlaması ve düzenli olarak denetlemesi; öğretmenler ve velilerin de sürecin yürütülmesi ve özdenetimine dahil edilmesi gereklidir.

Okullar açılırken yapılması gereken hazırlıklar ve önlemler konusunda öne çıkan hususlar şunlardır:

Aşılama

Önümüzdeki öğretim döneminde okullara virüsü ağırlıklı olarak aşıli olmayan öğretmenler ve çalışanlar getirecektir. Çünkü okullarda, özellikle ilkökul ve ortaokullarda görülen vakalar toplumun bir yansımasıdır. Özellikle Delta varyantı daha hızlı yayıldığı için okullarda yüz yüze eğitimin kesintisiz devam etmesi amacıyla bilimsel bir aşı kampanyasının başlatılması ve başarısı kritik önem taşımaktadır.

Millî Eğitim Bakanı’nın yaptığı açıklamalarda ağustos ayı itibariyle, öğretmenlerin en az bir doz aşı olma oranının %83’e, iki doz aşı olma oranının ise %72’ye yükseldiği belirtildi. Tüm öğretmenler ve okul çalışanlarının okullar açılmadan iki hafta önce ikinci doz aşılarını olmaları büyük önem taşımakta iken, etkili bir aşı kampanyasının yürütülemediği olması siyasi otoritenin eksikliğidir. Benzer şekilde, okul çağında çocuk sahibi olan erişkinlerin de aşılamalarının tamamlanmış olması elzemdir.

Bu açıdan Millî Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı’nın birlikte hareket ederek öğretmenleri ve velileri hızla sürecin bileşeni kılarak aşılama teşvik etmesi, aşıyla ilgili tereddütleri gidermesi gereklidir. Aşılama bölgesel ve sosyoekonomik

Türk Tabipleri Birliği

_____ Turkish Medical Association _____

eşitsizliklerin giderilmesi de okullarda yüz yüze eğitimin devamlılığı için büyük önem taşımaktadır. Unutulmamalıdır ki, okullarda görülen vakalar toplumdaki yayılımın bir yansımasıdır. Toplumdaki genel vaka sayılarının kontrol altına alınması okulların güvenli bir şekilde açık tutulması için en önemli önlemdir.

Halihazırda sadece 16 yaş ve üstüne aşı hakkı verilmiş durumdadır. 12-15 yaş grubunda ise sadece bazı kronik hastalıklara aşı tanımlanmıştır. Liselerin tam zamanlı bir şekilde açık kalması için 12 yaş üstü tüm gençlere aşı hakkı bilimsel kriterlere göre tanımlanması çok büyük önem taşımaktadır.

Üniversite öğrencilerinin ve tüm kampüs çalışanlarının aşılınması da üniversitelerin yüz yüze eğitime açılması ve açık kalması için bir zorunluluktur.

Pandemi Süresince Tüm Okullarda Sürekli Alınması Gereken Önlemler Şunlardır:

- 1) Havalandırma. Pandemi boyunca en azından pencereleri ve kapıları karşılıklı açarak, hava akımını sağlayacak şekilde sınıflar ve öğretmenler odası derste en az 20 dakikada bir 5 dakika, teneffüste sürekli olacak şekilde düzenli havalandırılmalıdır. Havalandırma ne kadar sık ve uzun yapılırsa bulaşma riski o kadar azalır. Penceresi açılmayan sınıflar pandemi boyunca kesinlikle derslik olarak kullanılmamalıdır.
- 2) Okuldaki tüm aşıllı ve aşısız yetişkinler maske takmalıdır. Yüksek yayılımda olduğumuz şu günlerde de tüm öğrencilerin de maske takması gerekir. Yetişkinlerin maskeli olması öğrencilerden daha önemlidir, çünkü bulaşma en fazla yetişkinden olmaktadır.
- 3) Okul idareleri öğrenci ve velilerin HES kodu takibini yapmalıdır.
- 4) Temaslı ya da hastalık belirtileri olan çocuk, öğretmen ve çalışanlar okula gelmemeli, test yaptırmalıdır. Bu nedenle etkili bir temaslı bildirim ve takibi yaygın olarak yapılmalıdır. Hastalık belirtilerinden en yaygın olanları: Ateş ($>38^{\circ}$), öksürük, burun akıntısı, boğaz ağrısı ya da solunum sıkıntısıdır. Test sonucu negatif geldiğinde okula gidilebilir.
- 5) Evde ateş ($>38^{\circ}$) ya da solunum sıkıntısı olan biri varsa o zaman çocuk ya da okulda çalışan yetişkinin okula gitmemesi gerekir. Evdeki hasta COVID-19 testi yaptığında negatif geldiğinde gidebilir. Öğrenciler okul içinde maske takmalıdır, maske takıldığı için öğrenciler arasında 1 metre mesafe korunması yeterlidir.

Türk Tabipleri Birliği

_____ Turkish Medical Association _____

- 6) Eller düzenli ve sık sık sabunla yıkanmalıdır.
- 7) Yeme içme süreleri kısa tutulmalı, mümkünse 1,5 m mesafe tercih edilmelidir. İşyerlerinde olduğu gibi, yemekhaneler iyi havalandırılmalı, seyreltilerek kullanılmalıdır. Kumanya usulü yemekler sınıfta sakince yenilir.
- 8) Okul yöneticileri veya öğretmenler tarafından çağrılmayan yetişkinler okula alınmamalıdır.
- 9) Kademeli giriş çıkış saatleri ile okula giriş çıkışlarda kalabalık önlenmelidir.
- 10) Yüksek yayılımda olduğumuz şu günlerde sınıf mevcutlarının 30'un altında tutulması gerekir. Bunun sağlanması için çok çeşitli yollar bulunmaktadır. Seyreltme için öğrencilerin eğitim günleri azaltılmamalıdır. Hedef tam zamanlı yüz yüze eğitim olmalıdır.
- 11) Temaslı öğrencilerin okuldan geri kalmaması için hızlı testler devreye sokulabilir.
- 12) Okul servisleri pandemi şartlarına uygun hale getirilmeli ve denetlenmelidir.
- 13) Okullarda çıkan vakalarda titizlikle Okullar açıldıktan sonra ilk 2-4 hafta okullarda görülen vakalar ve okul içi bulaşmanın izlenmesi ve tespiti kritik önem taşımaktadır. Bu dönemde toplanacak verilere göre önlemler sıklaştırılabilir ya da gevşetilebilir.

Bu önlemler akılcı ve bilimsel bir planlama ve organizasyonla rahatlıkla alınabilir. Bunların nasıl yapılabileceği TTB Okul Sağlığı Çalışma Grubu'nun eğitim emek örgütleri ve veli dernekleri ile 13 Ağustos'ta yaptığı açıklamada ayrıntılı olarak sunulmuştur. Önemli olan, ülke olarak okulları açık tutmaya karar vermemiz; bu konuda sorumluların üzerine düşen tüm bilimsel adımları herhangi popülist veya başka kaygıya yer vermeden hızla ve süreklilikle yerine getirmesidir.

Unutulmamalıdır ki pandemi döneminde hiçbir ortam için sıfır risk yoktur, okullar da bundan muaf değildir. Okullarda COVID-19 vakalarına hazırlıklı olmak gereklidir. Uluslararası deneyimler, bir okul dikkatle koordine ettiği, planladığı ve gerekli hazırlıkları tamamladığı durumlarda bile okullarda vakaların olabileceğini göstermiştir. Bunu göz önünde bulundurarak etkin ve doğru planlama yapmak, öğrenci-veli-çalışan bileşenlerini okullarda pandeminin önlenmesi ve mücadelesinde sürece katmak önemlidir. Tüm topluma eğitimdeki kaybın düzeyi ve bunun uzun vadedeki bireysel ve kitlesel zararları çok iyi anlatılmalıdır.

Türk Tabipleri Birliği

_____ Turkish Medical Association _____

Ülkemizde siyasi iktidar pandemi yönetiminde sorumluluktan kaçarak şimdiye kadar okulları kapalı tutmuştur. Çocuklarımız ve gençlerimizin sağlığı, geleceği ekonominin devamına kurban edilmiştir. Salgının başından beri bazı sektörlerin toplumsal hayatın devamı için elzem kabul edildiklerinden açık tutulduklarını görüyoruz. Okullarımız ise açık kalması gereken, toplum için elzem yerlerde öncelikli olmalıdır.

Çocuklar ve gençlerin yüz yüze eğitimin geri kaldıkları bir buçuk yılı telafi etmek; gelişimlerdeki gerilemeyi düzeltmek amacıyla öğretmenler, veliler ve öğrenciler hep beraber bundan sonra yüz yüze eğitimin devamlılığı için iktidarın üzerine düşeni yapmasında ısrarcı olalım, tüm tedbirlere uyalım ve aşı olalım. Unutmayalım ki basit bilimsel önlemlerle okullar birçok ortamdan çok daha güvenlidir.

Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi

Türk Tabipleri Birliği Pandemi Çalışma Grubu